

ФІНАНСИ

ДЕРЖАВНИЙ І МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ — ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК І ПРОТИРІЧЧЯ ІНТЕРЕСІВ

Воробйов Ю.М., д.е.н., професор

Українська економіка з другої половини 2008 року стала відчувати значні труднощі з реалізації продукції та товарів, здійснення робіт та надання послуг. Особливо це стосується підприємств, організацій та установ, що здійснювали свою експортну діяльність. Світова економіка наприкінці 2008 року досягла першого рівня рецесії, тобто економічного спаду. Звідси, попит на українські товари, роботи та послуги значно скоротився. Основною експортною продукцією української економіки були метали, хімічна продукція та частково продукція сільського господарства.

Суттєве зменшення обсягів реалізації продукції та послуг на експорт значно скоротило надходження в країну валютної експортної виручки від продажу товарів, робіт, послуг. А це зменшило фінансові результати українських товаровиробників. Скорочення обсягів фінансових результатів підприємств реального сектору економіки відразу стало відчуватися на фінансових можливостях домогосподарств, а в кінцевому підсумку — на надходженні коштів до державного та місцевого бюджетів України.

Державний і місцевий бюджети країни формуються за рахунок надходжень від суб'єктів підприємництва та домогосподарства, а також за рахунок зовнішньоекономічної діяльності, здійснення приватизації та інших джерел формування фінансових ресурсів держави.

Скорочення обсягів фінансових ресурсів в умовах фінансово-економічної кризи, що розгорнула свої крила над Україною, значно вплинуло на формування державного і місцевих бюджетів країни.

В останні роки, коли економіка країни була на підйомі, державний і місцеві бюджети не мали достатніх фінансових можливостей для формування своїх доходів. Тому в умовах кризового стану доходи державного, так і місцевих бюджетів значно скоротилися, що формує додаткові протиріччя між державою і місцевою владою.

Виходячи із загальних теоретичних поглядів фінансової науки між державним та місцевими бюджетами повинен бути відповідний взаємозв'язок, що обумовлено необхідністю в масштабах соціально-економічної системи держави забезпечувати відповідні інтереси суспільства, які можливо здійснювати через формування і використання коштів на рівні держави та місцевих органів влади. Тобто єдність інтересів держави і місцевої влади впливає із необхідності нормального розвитку всього суспільства, окремих територій, усіх мешканців країни. Звідси єдність і взаємозв'язок державного і місцевих бюджетів повинен забезпечувати як стратегічні, так і тактичні цілі держави і суспільства.

Проте на практиці взаємозв'язок державного і місцевих бюджетів породжує велику кількість протиріч, що обумовлені:

- 1) одноставною не визначеністю в теоретичному й практичному плані взаємних відносин між державним і місцевим бюджетами;
- 2) законодавчою неврегульованістю доходної бази державного і місцевих бюджетів;
- 3) недостатньою теоретичною і практичною доробкою джерел формування доходів державного та місцевого бюджетів;
- 4) до кінця не визначеною системою розподілу повноважень між державою і місцевою владою;
- 5) недовірою з боку центральної влади до місцевих органів влади.

Названі протиріччя не вичерпують усю палітру можливих негараздів між державою та місцевою владою. Розвиток української держави дає підстави стверджувати, що більшість протиріч, що розвиваються між державним та місцевими бюджетами, мають історичні корені, а частина з них обумовлена помилками та негараздами у розвитку українського суспільства і держави.

На наш погляд, формування в Україні унітарної держави у тому вигляді, якому вона сформована зараз — є великою помилкою. Україна з історичних часів не була єдиною територією. Її територія постійно змінювалася під впливом різних обставин. Історично українські землі складали лише частину сучасної території держави.

Отже, формувати нову державу необхідно було б з урахуванням історичних обставин включення тих чи інших земель до складу сучасної країни. Тому унітарний підхід до формування як самої держави, так і фінансів такої держави повинен бути зовсім іншим.

Перш за все, при формуванні будь-якої держави на сучасному етапі розвитку людства необхідно виходити з того, що держава є інструментом реалізації інтересів людини. Це значить, що необхідно формувати фінансово-економічну вертикаль не згори до низу, тобто від центральної влади до місцевої, а навпаки — від місцевої влади до центральних органів. Місцева влада за своїм змістом близька до кожної людини, кожного домогосподарства. Тому інтереси населення повинна, в першу чергу, захищати місцева влада, а їй необхідно мати відповідні фінансові джерела щоб забезпечити формування доходів місцевих бюджетів для здійснення запланованих видатків.

Місцева влада повинна частину своїх повноважень передати до центральної влади, а не навпаки, коли центральні органи деякі свої повноваження передають місцевим органам влади, але при цьому зовсім не забезпечують останніх необхідними фінансовими ресурсами.

Таким чином, для забезпечення відповідного взаємозв'язку між державним і місцевими бюджетами необхідно змінити акценти при формуванні державного і місцевих бюджетів від державного до місцевих бюджетів. Особливо це необхідно зробити на рівні сіл, селищ та малих міст, які не мають значних власних фінансових ресурсів для формування доходів бюджетів. З метою покращення взаємозв'язків між державним і місцевими бюджетами необхідно здійснити відповідні зміни в порядку та джерелах формування державного та місцевих бюджетів. Зараз фактично державний і місцеві бюджети формуються паралельно, а тому для місцевих бюджетів постійно не вистачає коштів, що обумовлено передачею найбільш вагомих джерел формування доходів бюджету до компетенції державної влади. Це основні податки (НДС, податок на прибуток), надходження від зовнішньо економічної діяльності, надходження від приватизації значних об'єктів тощо.

В умовах кризи, коли абсолютна більшість підприємств скоротила прибуток або стала збитковими, надходження до державного бюджету також скоротилася. Це обумовлено також зменшенням обсягів споживання населенням, що вплинуло на формування доходів за рахунок НДС. Погіршення стану економіки значно вплинуло і на можливості населення, їх загальний фінансовий стан, можливості здійснення споживання товарів та послуг, скоротилися податки з населення. Отже доходи місцевої влади також зменшуються, що пов'язано як із скороченням податків населення, що складають практично 40% доходів місцевих бюджетів, так і податків від малого бізнесу, що також значно погіршив свій стан у зв'язку з фінансовою кризою.

В останні 7-8 років місцеві бюджети постійно збільшували свою залежність від центральної влади, що було обумовлено не стільки об'єктивними, скільки суб'єктивними чинниками. За останні роки загальні інтереси держави усе більше привалюють над інтересами регіонів, окремих міст, селищ, сіл та людини.

Спроби змінити вітчизняну системи перерозподілу фінансових ресурсів між державою, регіонами та місцевою владою поки що завершаються поразкою останніх. Державні інтереси та інтереси великого бізнесу превалюють на інтересами всього суспільства, інтересами кожної людини.

Таким чином, не змінивши пріоритети у розвитку держави, регіонів, суспільства не можливо вдосконалити взаємозв'язок між державним і місцевими бюджетами. За нашої думки, формування бюджетів повинно починатися з бюджетів найменшого рівня і поступово переходити до більш вищого рівня. Цей перерозподіл наявних фінансових джерел необхідно здійснювати на основі відповідних нормативів забезпеченості фінансовими ресурсами відповідних доходів бюджетів. За такою схемою місцеві бюджети не будуть очікувати трансферти від органів державної влади за рахунок яких фактично в сучасних умовах існує місцева влада. Трансферти з державного до місцевих бюджетів фактично роблять останніх абсолютно залежними перед центральною владою, що негативно впливає на інтереси окремої людини.

ФОРМИРОВАНИЕ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ДЕКЛАРАЦИЙ ПО НАЛОГУ НА ПРИБЫЛЬ

Коцюба М.П., к.э.н., доцент

Глобальный экономический кризис, охвативший многие страны мира, затронул и финансовую систему Украины. Особенно это проявилось в формировании доходной части государственного, а вместе с ним и местных бюджетов. Снижение доходной части государственного бюджета существенно изменило и государственный план социально-экономического развития, негативно отразилось на осуществлении целого ряда мероприятий по реформированию социально-экономического механизма страны.

В этих условиях одним из направлений стабилизации формирования бюджета является усиление контроля за правильностью начисления налогов и своевременным поступлением их в бюджет.

Предприятия всех видов деятельности при формировании в бухгалтерском учете налогообразующих факторов не всегда гарантируют точность и объективность их значений. Особенно это часто проявляется при определении показателей в декларации по налогу на прибыль. Это основная форма налоговой отчетности. Она составляется ежеквартально в тысячах грн. без десятичных знаков и представляется плательщиком налога в государственный налоговый орган для регистрации в течение 40 календарных дней, следующих за последним календарным днем отчетного периода [2].

Показатели декларации должны подтверждаться документами учета доходов и расходов предприятия и соответствовать данным налогового учета [1]. К сожалению, как показывает практика, отдельные предприятия в декларациях по налогу на прибыль допускают ошибки и неточности. Вследствие этого уплачивают в бюджет штрафы, которые снижают их чистую прибыль.